

דגל מחנה אפרים

מתורתו של רבינו משה חיים אפרים מסדילקאב זי"ע

הלימוד בספר הק' "דגל מחנה אפרים" הוא סגולה לבנים טובים [בעל דמשק אליעזר בשם אביו האהבת ישראל בשם הה"ק מרודין] ובלשון קדשו: "לערנען אין 'דגל' איז מסוגל צו גוטע קינדער". (שיח זקנים ח"ה עמ' מב)

דגל ההגדה

הגדה של פסח על פי משנת רבינו

והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. היינו על דרך שצריך ללמוד תורה לשמה, והיינו לשם ה', והי' יש לה ג' צירופים, והם הי"א [כלומר ההברה של המילה הי' יש בה את האותיות ה', י, ואי]. והוא שאמר 'והיא', היינו הלימוד תורה לשמה, שהיא לשם ה', וג' צירופים שלה. 'שעמדה לאבותינו ולנו'. 'שלא אחד בלבד', היינו מחמת שאין אחד - שהוא אלופו של עולם, בתורה שלומד, 'עומדים עלינו לכלותנו'. 'והקדוש ברוך הוא', היינו כשיש הקדוש ברוך הוא שם, 'מצילנו מידם', על דרך ששמעתי מן **אדוני אבי זקני זללה"ה**, אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה פעמים ואחד [חגיגה ט, ב], היינו שיש בו אחד, שהוא אלופו של עולם [צו ד"ה ועל דרך הגי"ל].

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. על דרך דאיתא בתיקונים [עא, ב] ובזוהר הקדוש, 'אני ה' לא שנית' [מלאכי ג, ו], אבל לחייבא אשתני, ואסתתר ואתכסי בכמה לבושין [לחייבים אני משתנה ומסתתר ומתכסה בכמה לבושים]. ואף כשעושה עבירה, חס ושלום, אם לא היה [הקב"ה] משפיע בו חיות וכח לעשותו, בוודאי לא היה יכול להניע בשום אבר לעשות העבירה. אבל הוא באתכסיא, שהרשע אינו רואה זה, וזה גורם גלות השכינה. וזהו 'שלא אחד בלבד', היינו כשאין אחד בלבד - בלי לבושין, אזי 'עומד עלינו לכלותנו'. אבל 'והקדוש ברוך הוא', היינו כשיש אחד בלבד בלי לבושין, 'מצילנו מידם' [צו ד"ה עוד י"ל].

כנגד ארבעה בנים דברה תורה. שמעתי בשם מורי הרב דקהילת סדילקאב שהשיב למורי ז"ל [כנראה הכוונה לרבי ר' ברוך אחיו של רבינו], שְקַבֵּל לפניו על איזה אדם רשע שציער אותו, והיה קודם חג הפסח. אמר לו, מפני מה בארבעה בנים שדברה תורה, סידורן הוא, אחד חכם, ואחד רשע, למה העמידו הרשע אצל החכם. יהיה הסדר: חכם, תם, ושאינו יודע לשאול, שהם עדיין אינם בכלל רשע. והרשע יעמוד לבסוף, בהרחק מן הצדיק. ותיירץ על דרך פירוש רשי"י ז"ל, שפירש על פסוק דמעשה גְלִית, שנאמר 'ויפול על פניו' [שמואל א' יז, מט], שנפל שלא כדרך הנופלים [שהיה צריך ליפול לאחוריו, מכיוון שהוכה במצחו], שלא להטריח לאותו צדיק למעט שתי קומות דגְלִית. ולזה העמיד רשע אצל החכם, שיעשה עמו כרצונו, והיה אחר כך מה שהיה [אור התורה בהעלותך עמ' תיט].

חכם מה הוא אומר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם. והקושיא ידועה, דלכאורה גם בשאלת חכם נראה שהוציא את עצמו מן הכלל, כמו אצל הרשע. ויש לומר, על פי מה שאמרתי על הפסוק 'אור זרוע לצדיק' [תהילים צז, יא], היינו שהקדוש ברוך הוא לוקח אור

המשך בעמוד ג':

דגל הפרשה

מאמר עפ"י דברי רבינו בפרשה

לבדם, בוזזים כעת את כל השלל, לא משאירים בעבורם מאומה. אך בוטחים הם בצדקת המלך, הלא כולם, הרגליים ורוכבי הסוסים עובדים לפניו ובשבילו. ובוודאי שכשיהיו צריכים איזה דבר, יתנו להם הרוכבים מהשלל הרב שלקחו. כי הלא מסרו את נפשם בשביל המלך, ובזכותם ניצחו במלחמה. אך הרוכבים שאינם רוצים לחלוק את שללם עם הרגליים, אומרים שגם הם גרמו ניצחון המלחמה, וכל אחד עשה את חלקו, ואשמת הרגליים שלא אספו מן השלל.

רבינו מביא משל זה בפרשתנו [ד"ה או יאמר], ומסביר את הנמשל על עבודת השם יתברך. וכה דבריו: **הנמשל מובן, כי אנשי הצורה והעבודה הם הרגליים, הם המוסרים נפשם תמיד על כבוד המלך - מלכו של עולם, והם שמנצחים המלחמה, להשביט כל המקטרגים והמשטינים הקמים עליהם ורוצים למנוע השפע מן העולם, ועל ידם יורד השפע לעולם. והרוכבים, הם אנשי החומר אשר רוכבים על סוסים גדולים וטובים, הם המזלות שלהם, ובשעת ניצוח המלחמה והשפע בא לעולם, הם חוטפים הרבה שפע. ואנשי הצורה די להם בסיפוק יום יום, כדרך התורה והבטחון, ודי להם בניצוח המלחמה שכבוד המלך נתגדל. ודעתם שאנשי החומר בוודאי יספקו להם די צורכם, כי הם באמת העיקר. והם לא כן ידמו, ואינם רוצים ליתן להם כלום, ואומרים לנו המים והשפע... עד אשר יעורר עצמו המלך בחסדו הגדול ולהסתכל על עובדיו ועל מעבדיו, ואז בוודאי יתן להם השם בחסדו הגדול כל-טוב, ויבושו כל המצירים אתכם וירויח לכם בחסדו הגדול בכל-טוב. כי הוא היודע באמת שבכם תלוי הניצוח, ולכם ראוי השלל והשפע לבוא בראשונה.**

החיילים נלחמו בעוז, מתאמצים להכריע את האויב המבקש לבוא ולכבוש את הממלכה. קרבות קשים, הרוגים ופצועים עד אין סוף, מלחמה קשה ביותר. יחידות הצבא השונות, נלחמות כבר שעות רבות, אך התבוסה הקרבה נראית באופק. המלחמה מכבידה, ואט אט נסוגים כוחות הצבא. הראשונים לסגת הם רוכבי הסוסים, המפקדים וראשי הצבא הנסוגים לעומק שטח הממלכה, למקומות בטוחים יותר מפני האויב. בעומק המלחמה נשארים כעת רק החיילים הרגליים, אין ביכולתם לברוח, לסגת אינה אפשרות, אין ברשותם סוסים ומרכבות לברוח במהרה מן המלחמה. לכודים הם בתוך הקרבות, ומוסרים את נפשם למען כבודו של המלך.

החיילים הנשארים נלחמים בעוז, יודעים כי רק אם יכריעו את המלחמה לטובתם, יזכו לצאת לחיים מהמקום הזה, עושים כל שביכולתם להדוף את האויב. השעות נוקפות, המלחמה נמשכת ובחלוף הזמן נבקעים קווי האויב. חיילי הרגליים פורצים בתרועה, וכעבור קרב קצר מכריעים את המלחמה.

החיילים פושטים על מחנות האויב, לאסוף מן השלל ככל שיוכלו לשאת. אך המלחמה העיקשת, וחוסר האכילה והשינה בימים האחרונים החלישם עד מאוד, וכעת בקושי את גופם יכולים הם לשאת. רק מעט אוכל למזונם בדרכם הביתה אוספים הם, די להם במה שיצאו לחיים.

עוד הם בוחנים מה יוכלו לשאת, ואל המחנה מתפרצים רוכבי הסוסים, על סוסייהם יש מקום רב להעמיס את כל העושר המתגלגל במחנות האויב, פושטים על כל המרחב ובוזזים מכל הבא ליד. לא קל לחיילים הרגליים לראות את רוכבי הסוסים שברחו מן המלחמה והשאירו אותם

הבית המצוחצח הבריק ביופיו, מהמטבח עולים אדים מהכנת המאכלים לחג. לפני שעות ספורות בדקו את החמץ, רק מעט הושאר לסעודת השבת. החברים ר' אברהם ור' מאיר לא מוותרים אפילו בזמן עסוק שכה, על הקביעות לשיח חסידי מעמיק. ומנצלים את הזמן להתכונן בדעת אל חג הפסח הקרב.

ר' אברהם פותח: ידוע שבגלות מצרים היו ישראל במדרגה נמוכה ביותר, וכפי דברי רבותינו בזהר הקדוש [זהר חדש ריש פרשת יתרו] זה לשונם, "דודאי ישראל כד הוּו במצרים אסתאבו, ואתנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו, עד דהוּו שראן תחות ארבעים ותשע חילי דמסאבותא, וקודשא בריך הוא אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין" [שוודאי ישראל כשהיו במצרים, נטמאו וטנפו עצמם בכל מיני טומאה, עד שהיו שרויים תחת ארבעים ותשעה כוחות של טומאה, והקדוש ברוך הוא הוציא אותם מתחת עבודת כל שאר הכוחות]. וכפי שכותב רבינו ה'דגל מחנה אפרים' בתחילת פרשת בשלח, "וידוע כי ביציאת מצרים יצאו ישראל מחמשים שערי טומאה לחמישים שערי קדושה" [ד"ה וחמשים]. בתורת הסוד ישנם הסברים נרחבים על טומאת מצרים, ועל גאולת עם ישראל משם, אך אנו נתרכז בדיון בדברים על דרך העבודה.

כבר אברהם אבינו חשש לרדת למצרים, וכפי שרבינו כותב [שמות ד"ה ואלה], "איתא בזהר הקדוש [ח"א קמ, ב], שרימז בזה שאמר 'אחותי היא' [בראשית יב, יט], בשביל שהיה ירא ודחיל. היינו שהיה ירא ודחיל מאוד ליחות [פי' לרדת] למצרים, עד דאדביק נפשו בשכינה, כביכול, כמו 'אמור לחכמה אחותי את' [משלי ז, ד]. וכאשר קשר עצמו בשכינה קשר חזק ואמיץ, אז שוב לא דחיל".

גם יעקב אבינו חשש לרדת מצרימה, עד שהקדוש ברוך הוא אמר לו, 'אל תירא מרדה מצרימה, כי לגוי גדול אשימך שם. אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה' [בראשית מו, ג-ד]. רבינו מסביר כוונת הדברים [שם], "המשל הוא, כמו אדם שרוצה לירד לבור עמוק, ומתיירא שמא לא יוכל לעלות לכשירצה לעלות, לכך לוקח סולם עמו לבור, כדי שיוכל לעלות. והנמשל הוא, השכינה כביכול הוא הסולם, והוא שאמר לו השם יתברך, 'אל תירא מרדה מצרימה', כי יעקב מסתמא היה ירא ודחיל לירד למצרים לבור עמוק, שלא יאבד ח"ו לעולם שם, ולא יוכל לעלות. ויראתו היה בוודאי יראה פנימית, שלא להשתקע ח"ו בעמקי הקליפות, וכשהדביק עצמו ליראה פנימית ועיקרית, שהוא ממש השכינה, נמצא הוא דבוק בהשכינה, כביכול. והוא שאמר לו, 'אל תירא, כי אנכי, היא השכינה'. 'ארד עמך', היינו היראה שיראת פן תרד ממדרגתך, היא תרד עמך, שהיא ממש השכינה, כביכול. ולכך 'גם עלה', היינו בוודאי תעלה אתה גם כן על ידי השכינה, כמשל הסולם".

ר' מאיר מוסיף, על דרך זה ביאר רבינו גם את מדריגת עם ישראל במצרים, שמה שחסר להם היא היראה הפנימית ואמונת האלקים שתוציאם מכל בור. וכפי דבריו בהמשך פרשת שמות [ד"ה ותעל], "בדרך רמז, על פי הידוע מ'אדוני אבי זקני זללה"ה, כי במקום שמחשבתו של אדם שם הוא כולו. וכן הוא בדיבור ובמעשה, באיזה מדריגה ובאיזה עולם שהוא שם, שם הוא קשור כולו בזה העולם. ובמעשה היינו, כשהוא קשור בטבעיות ולא הגיע לאמונת אלוקות, אז גורם בגופו גם כן עבודת טבעיות, כיון שעוסק בדברים טבעיים הוא קשור כולו בטבע. כי יש ד' יסודות באדם, ומשם באים כל הרעות ותאוות ודברים טבעיים. וכשהוא משבר כל הטבעיות והתאוות, זוכה שנעשה מלך על כל הד' יסודות שלו, וכולם משמשים לו

ב' דחול המועד

כבר כמה ימים שלא בא אוכל לפיו, מאז תעה בדרכו לא מצא שום דבר שיהיה ראוי לאכילה אפילו בשעת הדחק. פיו צחיה, מתחיל הוא להזות, רץ כמשוגע לכאן ולכאן, מדמיין מיני מאכלים ומגדנות העומדים במרחק נגיעה, רק יתאמץ מעט ללכת לכיוונם ויזכה להשביע את רעבונו, אך ברגע שמנסה הוא לגעת, נעלמים הם כלא היו. רגליו כושלות, העולם מסתחרר סביבו. כוחותיו אוזלים ממנו, מרגיש כי עוד מעט וכבר לא ישרוד. אך, אז מרגיש הוא ידיים איתנות אוחות בו, מקרבות לשפתיו מעט מים ופת לחם. בטירוף בולע הוא את האוכל, וכמו בין-רגע מסתדר העולם לפניו. עד לפני רגע היה בדרכו לעלות לעולם-הבא, לא עברה דקה, ופת לחם אחת השיבה את נפשו להיות כאחד האדם.

רבינו מביא משל זה על עניין הבכורה המובא בקריאת היום, ועל דרך העבודה, זה לשונו. "ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדום האדום הזה [בראשית כה, ל], צריך להבין כפל 'האדום', ויש לומר, דזה גלוי לכל בעלי הדעת, כי סוד האדם הוא בכל העולמות ובכל הדוממים וצומחים וחיים. ונבין זה, על דרך משל ודמיון, כשאדם אינו אוכל כמה ימים הוא יכול למות ברעב, וכשאוכל קזית לחם הוא משיב נפשו בזה. ממילא נשמע שיש בכזית זה סוד אדם שלם, והיינו החיות הרוחניות שבתוכו, כח אלוקות אשר הוא בסוד אדם, וכן הוא בכל הדברים.

והוא החילוק בין הצדיקים עובדי ה', ובין רשעי ארץ, רחמנא ליצלן. כי הצדיקים מדבקים עצמם תמיד בכל דברים גשמיים לשורש החיות שבהם, דרך משל, כשהצדיק אוכל, אינו אוכל רק לשובע נפשו הרוחנית, שיוכל לדבק עצמו בעבודת הבורא ברוך הוא. וכן בכל הדברים הגשמיים, כשעוסק בהם, אינו מדבק לגשמיות הדבר, רק לפנימיותו, סוד חלק א-לוה שבתוכו, ולכן יש צדיקים שגופם זכים גם כן. והרשע עושה להיפוך, אינו מדבק עצמו כלל לרוחניות הדבר, רק לגשמיות הדבר. וידוע, שדבר המחיה כל הדברים, היא חכמה, כמו שכתוב, 'כולם בחכמה עשית' [תהילים קד, כד], גם, 'החכמה תחיה בעליה' [קהלת ז, יב], והחכמה נקרא בשם "בכור", וזהו 'קדש לי כל בכור' [שמות יג, ב], כי הוא חכמה, שהוא בחינת קודש [כלומר, 'קדש לי כל בכור', הכוונה, לקדש את כל החכמה, שהוא השורש לכל הדברים. והיינו לקדש ולעשות כל הדברים בפנימיותם, כמעשה הצדיקים].

ולכן כשראה יעקב בדברי עשו שהכפיל בדבריו 'מן האדום האדום הזה', ורימז בזה שאינו חפץ כלל ברוחניות הדבר, רק מן האדום הזה, שהוא ממש הגשם. אז אמר 'מכרה כיום את בכורתך לי', שלא יהיה לך שום חלק כלל בחיות כל הדברים, שהוא בחינת בכור כנ"ל" [תולדות ד"ה ויאמר עשו].

ג' דחול המועד

בקהילות החסידים ניתן מקום רב לעניין העבודה בזמן הגלות, ולתיקונים הנצרכים כדי שכנסת ישראל, כלה קרויה בנעימה, תגאל מצרות נפשה. כל מעשה וכל מצווה הינם עוד פסיעה להבחין בין טוב לרע, ולעשות מרע טוב, שעל ידי זה יתאחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ויבוא התיקון השלם. בספרי החסידות נרמזו רבות עניין צער השכינה בכל מעשה שאינו טוב, וכן בכל מעשה טוב לעשות הדבר כדי לגאול שכינתא מגלותא. גם רבינו כשאר צדיקי החסידות, רומז בספרו רבות עניין זה. וכפי דבריו על קריאת היום: "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך, לא תהיה לו כנושה [שמות כב, כד], יש לומר בדרך רמז מוסר, 'כסף' לשון תאוה, כמו 'נכסוף נכספת' [בראשית לא, ל]. 'תלוה' לשון לווייה וחיבור, כמו 'כי לוית חן הם לראשך' [משלי א, ט]. והיינו, 'אם כסף', היינו להתאוות גופניות, 'תלוה', היינו תחבר עצמך להם, הוי זכור, 'את העני עמך', על דרך שאמרו חז"ל [חגיגה טז, א], כל החוטא, דוחק ח"ו את רגלי השכינה, שהיא עניא בגלותא, והוא שאמר 'את העני', היינו השכינה, הוא 'עמך', כפי עסקך שאתה פונה אליו, אתה מושך השכינה גם כן לשם, ובזה הוא דוחק רגליה, כביכול. וזהו 'אל תהיה לו כנושה', לשון שכחה, כמו, 'כי נשני אלקים' [בראשית מא, נא], והיינו, שאל תשכח בו, רק הוי זכור, שהחטא והפגם נמשך גם לשכינה, כביכול.

עוד יש רמז בזה, על דרך שכבר נתבאר כמה פעמים, והוא שיראה להתפלל כל מגמותיו על השכינה, כביכול. כי כן הוא בכל דבר שחושק ומתאוה, ידוע

הוא כי השכינה מגעגעת לזה. וזה פירוש הפסוק, 'אם כסף', היינו לשון תאוה, כנ"ל, והיינו כשחושק ומתאוה לאיזה תאוה, 'תלוה' היינו תחבר, 'את העני' היינו השכינה, 'עמך' שהיא בכל דבר.

וזה יש לומר פירוש המדרש [ויקרא רבה לד, א] על פסוק 'אשרי משכיל אל דל' [תהילים מא, ב], אשרי מי שבורח עצמו מן המלכות, והוא תמוה, לכאורה. ויש לפרש על דרך הנ"ל, היינו אשרי מי ששם כל מגמותיו אל השכינה כביכול, וזהו 'אשרי משכיל אל דל', היינו שהוא מסתכל תמיד בכל מגמותיו אל השכינה, כביכול, שהיא דלה ועניה בגלותא. והוא שרימז המדרש, 'אשרי מי שבורח עצמו', היינו שבורח מן הדברים הנוגעים לו לעצמו, הוא מברח לגמרי עצמו ממנו, 'מן המלכות', היינו נגד השכינה שהיא מלכות, וזה תמיד כל מגמותיו רק עבור השכינה כביכול" [משפטים ד"ה אם כסף].

ד' דחול המועד

מצוות תוכחה היא אחת מן המצוות האהובות על הכלל, הזכות לנוף באחר, למחות בו, ועוד בשם התורה, הינה זכות אשר מי לא ינצלנו. ישנם החושבים שמכיוון והותרה הרצועה, הרי שאיש הישר בעיניו יעשה, ובשם מצוות התוכחה מותר לעשות הכל. אך האיש הירא את ה', מבין, שהתוכחה, ככל המידות, יש בה חלק טוב וחלק רע, וכמו בכל-דבר, גם בזה ישנה עבודה להפריד בין טוב לרע.

אחד מן הסימנים לדעת אם התוכחה היא מצד הטוב או לא, היא כפי מאמרם של רבותינו, 'דברים היוצאים מן הלב, נכנסים אל הלב' [רבינו תם בספר הישר], אם האדם שאליו מופנית התוכחה אכן מקבל את הדברים, אזי ברור שהתוכחה נעשתה על צד הטוב. רבינו מרמז עניין זה בקריאת היום, כה דבריו:

"פסל לך [שמות לד, א], ואיתא [נדרים לח, א], מפסולת של לוחות העשיר משה. ויש לומר בזה, על דרך רמז, על פי ששמעתי מן 'הרב הקדוש מו"ה יעקב יוסף הכהן ז"ל', על פסוק [תהילים קלב, יח] 'אויביו אלביש בושתי ועליו יציץ נזרו', על פי דאיתא [חגיגה טו, א], זכה, נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, לא זכה, נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. והנה כל אדם יש בו בחינת טוב ורע, וכשמוכיח לחבירו ואומר לו דברי מוסר ויראה, אם חבירו מקבלו, אז מתדבק טוב של חבירו לטוב שלו. ואם לאו, ח"ו, אז נוטל חלקו רע שלו. וזה שאמר הכתוב, 'אויביו אלביש בושתי' שלו, והיינו הרע שלו. ועליו יציץ נזרו', היינו הטוב של חבירו שהוא לכתר ועטרה לו, 'עליו' היינו על המוכיח, 'יציץ' שנוטל חלק חבירו בגן עדן.

והנה לוח הוא בחינת לב, כמו שכתוב [משלי ג, ג] 'כתבם על לוח לבך', ולכך נקרא אדם בשם לוחות, כי יש לו שני לבבות, היינו משכן יצר-הטוב, ומשכן יצר-הרע. והנה ידוע מדריגת משה היה 'ונחננו מה' [שמות טז, ז], והיה רוצה תמיד לקרב כל המדריגות תחתונים להשם ברוך הוא, והיה מוכיח תמיד לאותם שלא הלכו בדרך הישר. וזה יש לומר הרמז, 'מפסולת של לוחות', היינו מן מדריגות תחתונות של בני-אדם, שהם בחינת לוחות. 'העשיר משה', כי רצה לקרבה ואמר בהם דברי מוסר ויראה, וממה-נפשך העשיר. אם לא שמעו לו, אז נטל חלקו רע שלו בגיהנם. ואם קיבל דבריו, אז הגיע לו יותר הארה מחמת שנתדבק בו טוב חבירו" [כי תשא ד"ה פסל לך].

המשך מעמוד א':

מתורה הקדושה, וזורע אותו, וממנו נולד הצדיק, כל צדיק לפי בחינתו, יש צדיק ששורשו ממצוה זו, ויש ששורשו ממצוה אחרת. ומשה רבינו עליו השלום, שהיה כללות ישראל, היה שורשו מכללות התורה, והיה הוא עצמו התורה, כמו שכתוב 'ותרא אותו כי טוב הוא' [שמות ב, ב], ואין טוב אלא תורה [ברכות ה, ב], והיינו שראתה כי הוא עצמו התורה. והוא גם כן שרימז החכם, 'העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם' דייקא, היינו אתם עצמכם הן המשפטים, ודרך ענוה אמר כן, שלא כלל עצמו בזה המדריגה. אבל הרשע אמר 'מה העבודה הזאת לכם', היינו 'עבודה' גימטריא 'הטבע' עם הכולל, והוא ששואל מה העבודה הזאת לכם, היינו הטבע שאתם מתנהגים בו בכסף וזהב ועשירות. ואף אתה אמור לו 'בעבור זה עשה ה' לי' [למקוטים].

כפי צרכו. ואם ח"ו הולך בדרך הנגרע ונמשך אחר תאוות גופניות וטבעיים, אזי גורם 'מלך לשדה נעבד' [קהלת ה, ח], ונעשה הוא עבד שצריך להתעסק בעבודת גופו למלאות תאוותיו. וכשהשם יתברך עוזר לו ויוצא מן מדת טבעיות, ונכנס לבחינת אמונת אלוקות יתברך ויתעלה, שאין שום עוד מבלעדו, והכל חיים ממנו, שהוא מחיה את כולם, אז הוא יוצא גם כן מן עבודת טבעיות ונכנס לעבודת אלוקות יתברך ויתעלה. והנה ידוע במצרים היו גם כן עבודת טבעיות שיעבוד הגלות. וזה היה צורך כל המכות, שהיה שידוד המערכות למעלה מן הטבע, כדי להכניס בליבם אמונת אלוקות, שהוא כל יכול ואין בלתו, וממילא יצאו מן עבודת טבעיות ונכנסו לעבודת אלוקות. כמו שכתוב [שמות ג, יב] 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים', שיכנסו לעבודת אלוקות".

ר' אברהם מסכים ומוסיף, ענין זה שהמכות וכל שידוד המערכות לא היו בשביל מצרים, אלא בשביל בחינת מצרים שהיה בישראל. מתבאר באריכות בדברי רבינו בפרשת וארא [ד"ה וגם אני שמעתי], 'וידעו מצרים כי אני ה', הקשה 'אדוני אבי זקני זללה' ה' שלפי הנראה היא תמוה מאוד, שיעשה ה' כל האותות והמופתים, בשידוד המערכות למעלה מדרך הטבע, וכל היד החזקה וכל המורא הגדול שעשה, הכל בשביל שידעו מצרים כי אני ה'. ולפי עניות דעתי נראה פשוט, שבאמת קאי על ישראל, אותם שהם בחינת מצרים, שעושים מעשה מצרים, שנטבעו בשקר, רחמנא ליצלן, וכל עבודתם שעובדים השם יתברך הכל הוא בשקר. והוא שאמר השם יתברך, שכל כך יהיה התפשטות אור השכינה והתגלות אלוקות, עד שאפילו הם, יכירו וידעו כי אין שום דבר מבלעדו יתברך, רק אני ה', ומבלעדי אין אלקים. והיינו על ידי שיראו שמי שנטבע בשקר, רחמנא ליצלן, יהיה לו ירידה והשפלה עד נוקבא דתהום רבא, ומי שיש לו נקודה של אמת, יתעלה ויתנשא למעלה למעלה, ברום המעלות. ואז יתחזק האמונה בליבם בא-ל יתברך, שאי אפשר להרים יד ורגל בלתי נפש חיונית מהבורא יתברך ויתעלה, והכל הוא ממנו יתברך".

ר' מאיר מהנהן בראשו ומגיב, ברוב רחמיו וחסדיו הותיר ה' יתברך דרך נוספת שיוכלו בני ישראל לצאת מבור מצרים, גם ללא היראה הפנימית שהיא סולם וכאמור. וכפי דברי רבינו שם בפרשת וארא, "זה יש לומר פירוש הפסוק 'אני שמעתי את נאקת בני ישראל', שזהו נאקתם, 'אשר מצרים מעבידים אותם', היינו צעקתם לפני השם יתברך, שיעזור להם להוציאם ממעמקים, מזה שנטבעו בשקר, וכל עבודתם הוא בשקר, בחינת מצרים, וזהו 'אשר מצרים מעבידים אותם'. ולגודל רחמיו וחסדיו של השם יתברך, תיכף כשרוצים ליטרה, וצועקים על זה, לפטור מהצר והמיצר, ומשתוקקים לבוא לבחינת אמת, 'ואזכור את בריתי', היינו, כי ידוע, כפי המדה אשר האדם מעורר במחשבתו ובמעשיו מלמטה, כך מעוררים עליו מלמעלה". שמיד כשמעורר האדם עצמו מלמטה, פועל גם התעוררות למעלה ובכך נגאלו.

ר' אברהם מסיים ואומר, הרי בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ובוודאי שאם ביציאת מצרים הוציאנו ה' יתברך משפלות המדרגה ומעבודת השקר, למעלה גדולה כל-כך, בקבלת התורה וכל הניסים, הכל כדי להוציאם ממעמקים. הרי שלא אבדה תקוותינו, ופינו מלא תפילה, 'כן עתה הושיענו וקבצינו והצילנו מן הגוים'.

בימים שכלל ישראל ישב על אדמתו, ניכרה השגחתו של בורא העולם בכל פינה, כל עין זכתה לראות ניסים ונפלאות. אך גם בתקופת הגלות, כשחושך מכסה ארץ. האיר לנו השם יתברך ברחמי הזקי אור, בדמויותיהם של הצדיקים הגדולים המקרבים לב כל נפש לעבודת השם.

ברבות הימים ובנקוף השעות, ועדיין בן דוד לא בא, האיר הקדוש ברוך הוא את אורה של החסידות, ומחוללה רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש, שאסף סביבו חבורה של אריות קדושי עליון, שזיכו את עם הקדוש באורה הנעלה של תורת החסידות. רבינו הדגל מחנה אפרים בדבריו ובתורותיו, היווה ומהווה גשר אל תקופה נעלה זו, להביא לדור אחרון את תורתה, סודותיה, ומנעמיה של החסידות. בין האריות שבחבורה, מהדור השני של החסידות, נמנה הרב הקדוש רבי יעקב שמשון משפטיווקא זי"ע. שעליו סיפר רבינו הדגל את הסיפור הבא:

הרב הקדוש משפטיווקא נודע בזהירותו הגדולה, ובחומרות הרבות, ממשוהו חמץ בביתו, וכל שכן במאכליו. כבר זמן רב קודם הפסח היה מקפיד ונוהר בניקיון וצחצוח הבית מכל פירור, את המאכלים אותם יאכל בפסח ארגן מבעוד מועד, נוהר בכל כוחו לבל יפול בהם שום חשש. שנה אחת ראה רבי יעקב שמשון דעה בירושלמי האומרת, שיש להחמיר ממשוהו חמץ גם בצונן. ולפי זה הרי שאין לשתות שום מים בפסח, שהלא אולי טבעה במים ספינה ועליה חמץ, או שמא נפלה פרוסת לחם לים, וממילא נאסרו המים, כדן משהו חמץ בצונן לדברי הירושלמי.

ברצותו להיזהר מכל חשש חמץ לכל הדעות, החליט שלא להשתמש במים מן הנהר בפסח. אך הרי בלא מים אי אפשר, מה עשה, עוד בחורף עמד וקנה חבית גדולה מאוד, ובעמל רב ניקה וצחצח אותה. ולכשירדו השלגים הכבדים, מילא את החבית בשלג שזה עתה ירד, בעצמו הכניס את השלג לחבית, סגר וחתם אותה כך שלא יפתח חס וחלילה בטעות, כי הלא בזה בוודאי ומבלי שום חשש לא נגע משהו חמץ. עד הפסח ודאי יפסיר השלג, וכך יהיו לו מים כשרים לפסח מבלי שום פקפוק.

ערב פסח הגיע ורבי יעקב שמשון ניגש לפתוח את החבית, בדק אותה מכל כיוון שלא נפתחה, שהחותם אכן לא נפגע, ונוכח שאכן אין שום חשש, החבית לא נפתחה על ידי אף אחד, והמים שבתוכה לא באו במגע עם חמץ. שובר את החותם בהתרגשות, פותח את מכסה החבית, אך, אוי ואבוי, על המים השמורים שבחבית, צף לו ברוגע כעך חמץ גמור, כאילו כלום לא נעשה לשמור על המים.

רבי יעקב שמשון לא איבד את עשתונותו, וברוגע אמר לסובביו. מכאן אנו למידים, כי אל לו לאדם להיות יוצא מן הכלל, להתגדל ולהחמיר על עצמו חומרות יתרות המופלגות כל כך משאר העולם.

בחצרות החסידים ידוע, שגילוי והפצת תורת החסידות הינה הדרך לגאולה ולביאת המשיח. וכפי דברי המשיח לרבינו הבעל שם טוב הקדוש, המובאים בדברי רבינו הדגל. "על פי מה שאמר הרב הקדוש המפורסם, 'מורינו הרב רבי ליפא מחמעלניק', ועל דרך דאיתא באגרת הקודש של 'אדוני אבי זקני זללה"ה, הנדפס בספר הקדוש של 'הרב מפולנאה עליו השלום'. ששאל למשיח, אימתי אתי מר, והשיב, כשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה. וזה יש לומר שמרומז בפסוק 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה' [שמות יד, ח], ותרגומו 'בריש גלי'. שבני ישראל יוצאים מן הגלות בריש גלי, 'בריש' ר"ת ר'בי ישראל בעל ש"ם. 'גלי' היינו כשיתגלה תורתו ויפוצו מעינותיו, אז יפקון מן גלותא" [בשלח ד"ה או יאמר].

רבינו מביא רק את הנוגע לפירושו, אך בספר הקדוש בן פורת יוסף הובאו הדברים במלואם. וכפי שנכתב במכתב שכתב רבינו הבעל שם טוב, לגיסו הרב הקדוש רבי גרשון מקיטוב זי"ע: "כי בראש השנה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה, כידוע לך, וראיתי דברים נפלאים במראה וכו'. עד שנכנסתי להיכל משיח, ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים, וגם עם שבעה רועים. ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאוד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה, והייתי סובר שהשמחה זו ח"ו על פטירת מעולם-הזה. והודיעו לי אחר כך שאיני נפטר עדיין, כי הנאה להם למעלה כשאני מייחד יחודים למטה על ידי תורותיהם הקדושה, אבל מהות השמחה איני יודע עד היום הזה. ושאלתי את פי משיח אימתי אתי מר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם, ויפוצו מעינותיך חוצה, מה שלימדתי אותך והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך, ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה. ותמהתי על זה, והיה לי צער גדול, באריכות הזמן כל כך, מתי זה אפשר להיות. אך ממה שלמדתי בהיותי שם, שלשה דברים סגולות, ושלשה שמות הקדושים, והם בנקל ללמוד ולפרוש, ונתקרה דעתי. וחשבתי, אפשר על ידי זה יוכלו גם כן אנשי גילי לבא למדרגה ובחינה כמותי, דהיינו בהיותם יכולים לעליות נשמות וילמדו וישגו כמו אני" [בן פורת יוסף דרשות והוספות].

באמרי פנחס [שער ב' אות שכ"ב] מובא, שהרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זי"ע, פירש את דברי הזוהר הקדוש [זוהר חדש פרשת וישב], שבשנת תק"מ יתער פורקנא לישראל. שבשנת תק"מ נדפס הספר הקדוש 'תולדות יעקב יוסף' מהרב הקדוש מפולנאה [שהיה הספר החסידי הראשון שנתפרסם בעולם, ועל ידי זה נתעורר פורקנא לישראל].

באותו העניין יש לציין את מה שאמר הרב הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, 'אנו מאמינים, שעד ביאת הגואל במהרה בימינו, כל מה שיאנח איש אחד מישראל וישבר לבו בהרהורי תשובה, הכל הוא מכח הבעל שם טוב זי"ע' [קונטרס מאירת עינים אות ס"ד - נדפס בסוף בעשי"ט על התורה].

הס"ד

אכבוד מערכת דגל אלה וברכה!

"אימתי קאתי מר, אכשיתגלה תורתך ויפוצו מעינותיך חוצה ויכלאו לעולות יחודים כמותך", אנתון עולמים משתאים מחרישים לבעת ההצליח ה' דרכו והאם אכן אנו צדים לתוצאות התהליך המבורך של הפצת מעינות החסידות בכל הזוויות והאופנים בזמנת עלון נפלא ומרומם כזה, פוק חזי מאן גברא רבה דחתים עליה "או יאמר, כרי"ע ר"ת ר' ישראל בעל ש"ם!"

לקיחת אחריות וזכות בהפצת מנתנו הטובה של אחד ממשיכי דרכו של אור שבעת הימים אומרת דרשני ומי יתן ויהיה לכם את הכח והעוז להמשיך "ביד רמה" ולהגביר חיילים לתורה כהנה וכהנה. ביומנו של הנה"ח ר' מרדכי גולד לייט"א "בית יהודה-ג' שנים במחיצתו

של הנה"ק ר' יהודה הארוויל מצ'ב'קוב זי"ע" השתארה עובדה מעניינת אפיה עליה פוק בין השיחים אימתי באשה"א מהספה"ק דגל מחנה אפרים, סג"כ בו בחיבה רבו זה באמרו "מרדכי, א בחור ווי דיר האט שוין גיזארפט קענען דער ספר [דגל מחנה אפרים] אלוין ולענדיג... עכ"ל. פוק חזי ע"כ כמה החשוב ספר זה לאין יסוד התארת החסידות ע"כ כי דרש משא"ל אקחו להיות בקי בספר זה בעל פה!! לא בכדי נקרא הספה"ק בפי חסידים בשם "דגל" סתם, בהיותו ספינת ה"דגל" לאימרות אל"כ זעזוכ"ל.

החוצה היחודי שבעולן זה המיטיב להפשיט מושגים גבוהים ונאליים אפריטורט מנח הוא "כאפנים דמי" ומהווה אור החובר להפנים טוב יותר את הרעיונות הנאליים לתוך מחו"ן אנו. תחבוקנה ויביאים ויזי כל העוסקים במלאכה, ע"י מלאה הארץ דעה את ה' כאים אים מכסים, בה"א.

הברכת התורה והחסידות - תרי רעין זאל מתפרשין אריה קליין ר"מ בישיבת תורת אברהם

יו"ל ע"י מכון "דגל מחנה אפרים" להפצת תורת רבינו בעל דגל מחנה אפרים זיעוכ"י א

לקבלת העלון במייל, תגובות, הערות, תרומות, הנצחות וכל ענייני העלון ניתן לפנות לטלפון 052-7102775

או לכתובת degel.machne.efrain@gmail.com